

Fregatten „Constantia Maria“ af København. Kaptajn P. N. Holbech.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

OM NOGLE OSTINDISKE PORTRÆTTER

Handels- og Søfartsmuseet har i en Aarrække ejet en gammel farvelagt Tegning, der forestillede Fregatten „Constantia Maria“ af København, Kaptajn P. N. Holbech. Billedet gav en interessant Fremstilling af den gamle Fregat, men var fugtpletet og snavset, idet det i en Aarrække, forinden det kom i Museets Besiddelse, havde været anbragt uden Glas og Ramme paa et Loft. Museet havde derfor magasineret Billedet. For nogle Maaneder siden fik Museet fra en Privatmand tilbudt to malede Portrætter af et Par Kinafarere, Kaptajn Niels Holbech og hans Søn Kaptajn Peter Nielsen Holbech. Under Salgsforhandlingerne dukkede det magasinerede, men nærmest glemte Billede frem i Erindringen, og det viste sig da, at Personen, der var fremstillet paa det sidstnævnte Portræt, var identisk med den P. N. Holbech, som var Fører for „Constantia Maria“. Billederne blev da indkøbt til Museet, hvor de tilsammen giver en udmærket Illustration til den gamle danske Fart paa Kina og Ostindien. Af Hensyn til Skibsbilledets daarlige Tilstand, som ikke lod sig forbedre gennem Konservering, var det dog nødvendigt at lade Billedet kopiere. Den minutøst udførte Kopi, der er lavet af Kunstmaler Th. Kjølnér, Hillerød, gengiver dog Originalens Enkeltheder med stor Nøjagtighed.

Museets Arkiv indeholder nogle Oplysninger om de to Kaptajner Holbech, ligesom der i Baronesse Ursula Dahlerups Erindringer „Fra gammel Tid“ er givet et livfuldt Billede af Peter Nielsen Holbech, der var Baronessens Farfar.

Hvem der har malet det ældste af Malerierne, vides ikke. Den por-

trætterede er klædt i en blaagrøn Klædesfrakke uden Krave, sort Vest og Benklæder, hvidt Halstørklæde og tungede hvide Silkemanchetter; paa Hovedet bærer han en sort, trekantet Hat. Han har et temmelig fyldigt Ansigt med en stor kødfuld Næse og Dobbeltthage. Den lyse Paryk har store Bukler i Siden. I venstre Haand holder han et oprullet Søkort, i højre Haand en oplukket Passer, hvis Ben hviler paa et paa et lille Bord anbragt udfoldet Søkort over de asiatiske Farvande, hvorved hans Virksomhed som Skipper og Kinafarer antydes.

Det andet Maleri, forestillende Kaptajn P. N. Holbech, er udført af den portrætteredes Søn, den bekendte Portrætmaler Niels Peter Holbech. Kunstneren har ikke tilstræbt at markere Faderens Erhverv. Kaptajnen er klædt i sin Tids almindelige Dragt: en mørk, guldknappet Klædesfrakke, brune Benklæder, hvid Vest, hvid Skjorte, Flip og Halstørklæde bundet i Sløjfe.

Kaptajn Peter Nielsen Holbech var født i 1777. Styrmandseksamen tog han i 1786 og nogle Aar senere finder vi ham som anden Styrmand paa Faderens Skib, Koffardifregatten „Janus“ paa Vestindietogt i 1790—91. Han avancerede til første Styrmand paa „Janus“, da denne, ligeledes med Niels Holbech som Fører, i Sept. 1791 gik til Riga. Han gik dernæst over i Ostindiefarten, var anden Styrmand paa „Johanne“ paa dens Ostindierejse 1795—96, og igen 1796—98 paa Ostindietogt som anden Styrmand paa „Hvide Ørn“. Den 29. Sept. 1801 tog han Borgerskab som Skipper i København og førte i de følgende Aar Fregatten „Constantia Maria“, der maalte 89 Kommercelæster og var bygget i Flensborg 1800. I Oktober 1801 gik Rejsen til Porsgrund i Norge med Købmændene Neergaard og Jørgensen som Redere. I 1803 til 1805 og igen i 1806 gik „Constantia Maria“ til Ostindien, denne Gang med Ryberg & Co. som Reder. Dog nævnes ogsaa Iver Wibroe og Interessenter, og Holbech selv maa utvivlsomt ogsaa have været Deltager, i hvert Fald som Ejer af Ladningen. Paa Hjemrejsen blev Skibet, efter at Krigen med England var brudt ud, prisedømt af Englænderne, og Kaptajnen, hans Besætning og hans Familie, der var med, blev interneret i England, hvor de maatte opholde sig i to Aar som Krigsfanger.

Niels Peter Holbechs Hustru Maria var en Datter af den flensborgske Storkøbmand Thaysen. Hun var ikke nogen helt almindelig Kvinde. Baroness Dahlerup fortæller i sine Erindringer om sin Bedstemor, at da Holbech friede til hende, forlangte hun en Betænkningstid paa et Aar. Som det senere viste sig, var det for at benytte Mellemtiden til at lære Sømandskab hos sin Onkel, og da Parret i Aaret 1800 blev gift, var hun helbefaren. Hun fulgte med sin Mand paa hans Rejser og fødte hans Børn om Bord paa „Constantia Maria“, Maleren Niels Peter H. saaledes, da Skibet paa Hjemrejsen fra Calcutta laa udfor Isle de France i den bengalske Bugt. Hun førte Fregatten under mangen en Storm og bandede og skraaede paa Sømandsvis, skønt hun paa Landjorden optraadte som

Maleri af ubk. : Portræt af Kinafareren, Kaptajn Niels Holbech.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

en fin Dame. Engang, da der var Mytteri paa Skibet, sprang hun over Bord og svømmede i Land med Skibspapirerne i Munden for at skaffe Politi til Veje.

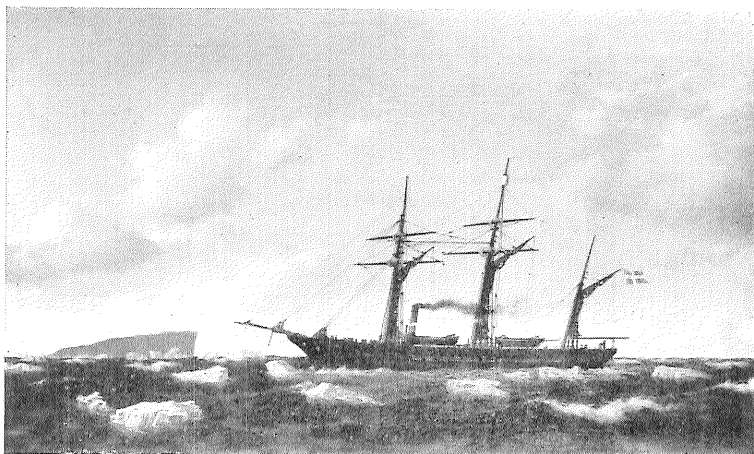
Efter Familiens Hjemkomst fra England lagde Kaptajnen op. Han købte den store smukke Ejendom Kronprinsessegade 32, og her boede han Resten af sin Tid som en særdeles velhavende Mand.

Sønnen Niels Peter Holbech havde Lyst til Kunsten og blev som 15

Maleri af N. P. Holbech: Portræt af Kaptajn Peter Nielsen Holbech.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

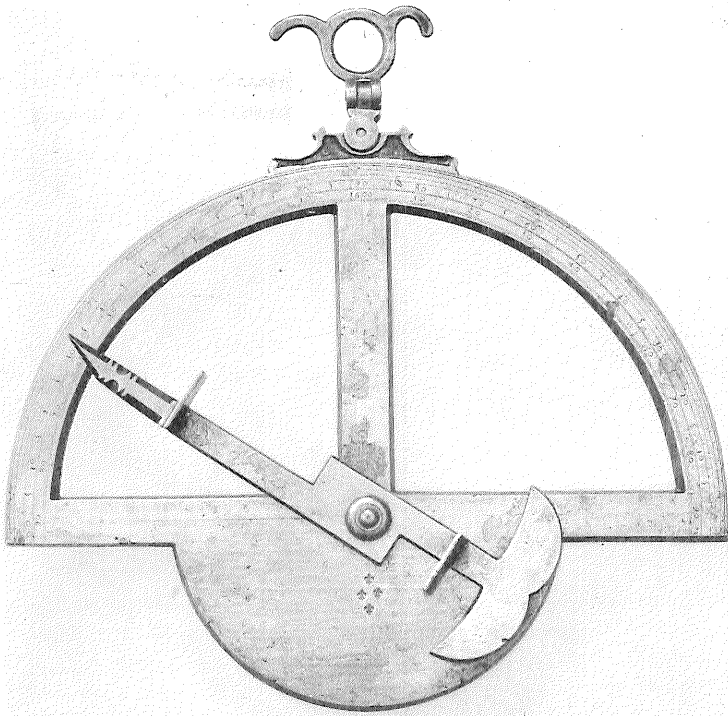
aarig optaget paa Akademiet, hvor han i Januar 1824 blev Elev paa Modelskolen. Han fik baade C. A. Lorentzen og Eckersberg til Lærere, men blev ogsaa uddannet praktisk som Malersvend, idet den praktisk indstillede Fader ønskede, at han skulde nedsætte sig som Malermester. Paa Initiativ af Thorvaldsen, der interesserede sig for ham, kom han til Rom, hvor han i en Aarrække boede i Thorvaldsens Hjem. Han fik en ret betydelig Løbane som Portrætmaler.

Maleri af Carl Baagøe: S/S „Fox“, Kaptajn T. Sødring, 1860.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

S/S „FOX“

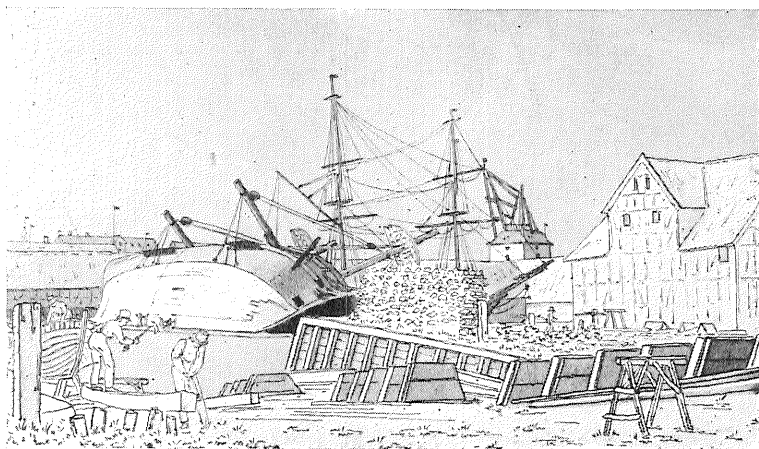
blev bygget i Aberdeen i 1855 af Alex. Hall & Co. til Sir Ricard Sutton, Nottinghamton. „Fox“ var bygget af Teak og Eg. Det var paa 70 danske Kommercelæster, havde en Længde af 120,5 feet, en Bredde af 24,3 feet og en Dybde af 11,5 feet og var forsynet med en tocylindret Dampmaskine paa 30 HK. Skibsinspektør R. Tving skriver i sin Bog om Grønlandsfarten, at Skibet var bygget som Lystyacht, men da dets Ejer døde allerede efter den første Rejse, solgtes „Fox“ for 2000 Pund Sterling til Lady Franklin, som lod det fortømre og forstærke paa forskellig Maade, idet Ejeren ønskede at benytte Skibet til Eftersøgning af Sir John Franklins forsvundne Ekspedition. Paa dette Togt fortes det af Mac Clintock, til hvem Lady Franklin skænkede Skibet efter Hjemkomsten. Efter at have været paa flere Hænder i England solgtes det i 1860 til Indehaveren af Firmaet J. P. Suhr & Søn i København, der havde Interesser i Kryolit-, Mine- og Handelsselskabet. Skibet anvendtes nu i Besejlingen af Ivigtut og blev i denne Periode ombygget i 1886 af Burmeister & Wain. Da „Fox II“ blev anskaffet, anvendtes det ældre Skib især som Bugserbaad for de store Sejlskibe under Besejlingen af Arsukfjorden. Under den vanskelige Sejlads i de grønlandske Farvande hændte det ikke sjældent, at „Fox“ løb paa underjordiske Skær, men paa Grund af Yderklædningens diagonalbyggede Konstruktion klarede det alle Vanskeligheder. I 1905 blev „Fox“ overtaget af Grønlandske Handel, der satte det i Kystfart paa Vestgrønland indtil det endelig ved en Grundstødning ved Godthaab mødte sin Skæbne. Resterne af Vraget saas endnu i den seneste Tid.

Astrolabus.
Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

ASTROLABUS

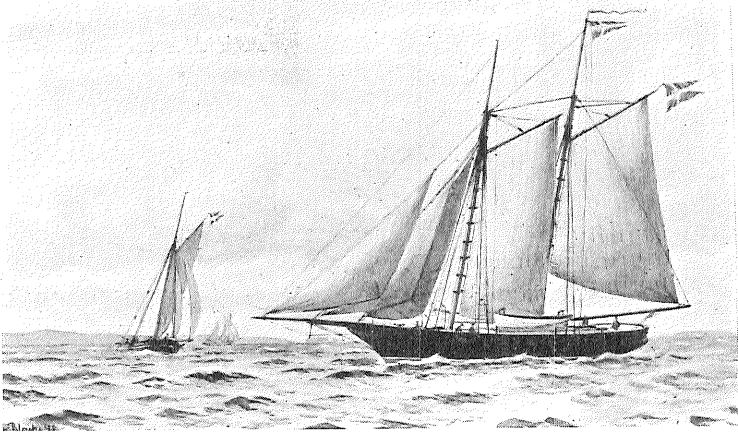
Astrolaben er et af de ældste nautiske Instrumenter, som kendes. Det er oprindelig et astronomisk Instrument til Bestemmelse af Stjernernes Længde og Bredde. Det bestod af en gradinddelt Cirkelbue af Metal, op-hængt i en Ring foroven. Omkring Cirkelbuens Centrum bevægede sig et Diopter med to tværgaaende Opstandere, gennem hvis Sigtehuller, der sigtedes mod det Himmellegeme, hvortil Observationen skulde tages. Astrolaber til Brug paa Søen var simplere end de astronomiske. Ogsaa disse bestod som Regel af en Cirkelring, men omfattede undertiden, som ved det ovenfor gengivne Eksemplar, kun en halv Cirkelbue. Denne er her dobbelt ind-delt i to Gange 90° med Udgangspunkter saavel foroven som ved Siderne. Astrolaben benyttedes især af Araberne, der som bekendt var fremragende Søfarere.

Tegning i Tusch og Sepia af M. Rørbye: Bodenhoffs Plads 1826.
Handes- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

BODENHOFFS PLADS

Blandt de driftige Handelsmænd, der søgte at udnytte Christianshavns udstrakte Arealer, der ved deres Beliggenhed var saa vel egnet til Foretagender indenfor Handel og Skibsfart, var ogsaa Andreas Bodenhoff. Hans Far var Skipper, og selv tog han som ung Mand til Søs. I 1749 fik han Skipperborgerskab i København, og i Kraft af sin Dygtighed og ved Hjælp af lykkelige Konjunkturer blev han snart en velhavende Mand med Skibe i Søen, Ejendomme paa Landjorden og en god Konto i Banken. Han drev en udstrakt Tømmerhandel, havde mange Skibe i Fragtfart, var Storleverandør til den danske Marine i en længere Aarrække og blev i 1767 udnævnt til kgl. Agent. I 1766 opnaede han Kongens Tilladelse til at overtage et Vandareal paa Christianshavn tæt Sydøst for Wilders Plads. Dette Areal blev derefter opfyldt og forsynet med Bolværker, Beddinger og Magasinbygninger. Paa denne Plads dreves fra Aaret 1771 et vidtstrakt Skibsbyggeri. Under den straalende Handelsperiodes Højkonjunktur byggede han i Aarene 1776—82 et større Antal Skibe til Marinen, efter Henrik Gerners Konstruktion, og tillige ogsaa for Handelsmarinen. Bodenhoffs Plads havde ud mod Christianshavns Kanal to indskaarne Bassiner. Det er den nordligste af disse, som ses paa Rørbyes Tegning. Et Træskib ligger kølhalet, og til Venstre ses en mindre Baad under Bygning. I højre Mellemgrund en høj Bindingsværksbygning med Gavkvist, kendt fra C. A. Lorentzens berømte Maleri af Slaget paa Reden. I Baggrunden ses til Højre den indre forlængst nedrevne Mastekran, til Venstre Taget af Grønlandske Pakhus.

Farvelagt Tegning af Chr. Blache: Krydstoldskonnerten „Argus“, bygget 1854 af E. C. Benzon, Nykøbing F. Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg.

KRYDSTOLDSKONNERTEN „ARGUS“

Med den skarpe Toldlovgivning, der raadede herhjemme i Merkantilismens Periode i det 17. og 18. Aarh. fulgte et livligt Smugleri. Foruden at modarbejde dette ved et Opsyn paa Landjorden stræbte man at holde det nede mest muligt ved at udruste Skibe, der havde til Opgave at afkontrollere Kysterne og passe Smuglerne op. Selv efter at nyere handelspolitiske Synspunkter havde mildnet de skrappe Toldforanstaltninger var det nødvendigt at opretholde Bevogtningen, og da Toldopsynet paa Vestkysten blev skærpet og Smuglerierne derfor trak østover, oprettedes i 1824 et Krydstoldvæsen, hvis hurtigsejlende Toldkuttere kunde sejle Smuglerne op. I 1840 omfattede det 11 Skibe og 7 Baade, i 1899 mere end 30 Krydsfartøjer samt en Inspektionsskonnert. Denne Skonnert var „Argus“, der blev bygget i 1854 af den bekendte Skibskonstruktør Mester E. C. Benzon i Nykøbing F. Den havde rund Hæk og meget skarp Klipperstævn. Oprindeligt havde den kun Stang paa Stortoppen og førte kun et Forsejl, nemlig en Fok med Bom samt iøvrigt et Skonnertsejl og et Storsejl med Topsejl. Efter at Skonnerten senere blev forlænget 6 Fod fik den Klyverbom og Stang paa Fokkemasten. I Dampskibenes Tidsalder kunde Toldkrydserne ikke magte deres Opgave, hvorfor Krydstoldvæsenet blev reduceret og til sidst i 1903 helt ophævet.